

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Sermo sancti Augustini episcopi de diuinatione daemonum - Cod. Aug. perg. 249

Augustinus, Aurelius

[Reichenau ?], [10./11 Jh.]

Augustinus: libellus de paenitentia

[urn:nbn:de:bsz:31-44439](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-44439)

INCIPIT LIBELLVS SANCTI AVGVSTINI
EPISTOPI DE PENITENTIA.

QUAM SIT UTILIS ET NECESSARIA
penitentiae medicina. facillime homines intellegunt.
qui se homines esse meminerunt. Scriptum est enim.

De superbis resistit. humilibus autem dat gratiam. Et dominus in euangelio
dicit. Quoniam qui se exaltat humiliabitur. et qui se humiliat exalta-
bitur. Magisterque iustificatus descendit de templo publicanus ille peccatorum
confessione sollicitus. qui pharisaeus meritorum enumeratione
securus. Quamuis etiam gratias egerit deo dicens. gratias tibi ago deus. quia
non sum sicut ceteri homines. iniusti. raptores. adulteri. quomodo
et publicanus iste. Ieiunio bis in sabbato. decimas de omnium quae
possideo. est tamen ex platanis ille qui de longinquo stabat. neque oculos
ad caelum audebat levare. sed percutiebat pectus sum dicens. Domine.
propitius esto mihi peccatori. Non enim ille tantum sua pharisaei san-
tate. quam morborum alienorum comparatione gaudebat. Utilis
autem illi erat. quoniam ad medicum uenerat. ea de quibus egrotabat
confitendo monstrare. quam dissimulare de uulneribus. et deci-
catoriibus. auidere gloriari. Non ergo mirum quod publicanus magis
curatus abscessit. quem non puduit ostendere quod dolebat.

In rebus quippe uisibilibus. in excelsa quisque contingat. in ex-

n.
non debent
accipi magis
in euangelio

celsum erigit. *De* aut cum omnium sit excellentissimus. nō elatio
ne s̄ humilitate contingit. Unde prophetā dicit. In prope ē dñs
omnib; qui obtruerunt eor. Inter r̄ Excelsus dñs ē. et humi
lia respicit. & excelsa alonge cognoscet. Excelsa ipsa posuit
ps̄ sup̄bis. Illa ḡ respicit ut attollat. illa cognoscet ut deiciat.
Cum enī ait. q̄ alonge cognoscet. ^{excelsa} satis ē. ostendit humilia
de primo attendere. ipsū tam dñm excelsum ē ē p̄ dixit.
Solut enī d̄s arrogans n̄ ē. quanta cumq; sep̄ dicatione
laudauerit. Non igit̄ se arbitret̄ ab oculis d̄i abscondi
sup̄bia. D̄s enī cognoscet excelsa. Nec sedō rursus con
iunctā putet. excelsa enī alonge cognoscet. Quisquis itaq;
penitentię recusat humilitatē. d̄o p̄p̄quare n̄ cogitat.
Aliud ē enī se leuare ad dñm. aliud se leuare contra dñm.
Qui ante illū se p̄c̄t. ab illo erigitur. Qui aduersum illū
se erigit. ab illo p̄c̄t. Alia soliditas ē magnitudinis.
Alia ē inanis inflationis. Qui foris tumescit. intus tabescit.
Qui eligit abier̄ in domo dñi magis quā habitare in tabna
oculis peccatorū. Fugit illū d̄s ut inhabitet in atrijs eius.
et nihil sibi assumente. ille in sede beatitudinis assumit.
Unde in psalms̄ suauissime & uerissime canitur. Deat
uir. cui ē susceptio ei ab ste dñe. Ne putet eū q̄ se humi
liat semp̄ uacere cū dictū sit exaltabit. & ne opiner̄

ei exaltatione in oculis hominum p sublimitate fieri corpora
 les. Cum enim dixisset beatus uir cui e susceptio ei abste dñe. consequent
 conuenit & ostendit eadem susceptioni seclaudine spiritualo. ascen
 sus inquit in corde ei disposuit in conualle plorationis in lo eu que
 disposuit. Vbi g disposuit ascensus in corde In conualle plora
 tionis scilicet. hoc e q se humiliat exaltabit. Sic eni ascensus
 exaltatione indicat ita uallis humilitate. & conuallis plora
 tionis. Sic eni comes penitentie dolor e. ita lacrima testis
 dolori. Optime aut sequit & dicit. Et enim benedictiones dabit.
 qui lege dedit. Ad hoc eni lege data e ut supbo infirmitate sua.
 nota faceret infirmo penitencia suaderet. Ad hoc eni lege data
 est ut uulnon ostenderet peccatoru que gra benedictione sa
 naret. Ad hoc lege data e ut dicerem in conualle plorationis. uideo
 alia lege in membris meis repugnantem legi mentis in meae. &
 captiuantem me in lege peccati que est in membris meis. et cum
 ipso ploratu clamarem. infelix ego homo quis me liberauit de
 corpore mortis hui. succurrete nobis ex audiente illo q erigit
 cecos. & soluit compeditos. illuminat caecos. gra di p ihm xpm
 dnm nrm. Tres sunt aut actiones penitentie. qual mecu ura eru
 ditio recognoscat. Sunt eni uisitate in ecclia. & diligenter ad ten
 tibus. nota. Una e que nouu homine parturit. donec p baptis
 mum salutare omnium p teritoru fiat obliuio peccatoru. ut

Det b ac
 aom b
 peniten
 pma

tamquam pueris nato dolores transeant. & quibus insecta urgebant ad par-
tum & tristitia. laetitia consequuntur. Omnis enim qui uoluntatis suae arbitrat
constitutus est. cum accedit ad sacramenta fidelium nisi cum gremio uti ueteri.
nouum non potest inchoare. Abluc peccanti cum baptizantur. soli paruuli sunt
immunet. non dum enim ita possunt libero arbitrio. quibus tam ad
consecrationem remissionemque originalis peccati praestit corum fides a quibus
offeruntur. ut afferturque maculas delictorum palios ex quibus nati sunt contagio.
aliorum etiam interrogatione ac responsione purgantur. Verissime quippe
in psalmis plangit. ecce enim iniquitates concepit sum & in peccatis con-
cepit me mater mea id est in utero abluit. Item scriptum est. non est mundum in
conspectu dei. nec infantem cui est unius die uita super terram

ntia ante
nu omnino
ru offe

Ex eo quod & talibus de quorum ordine uenerit infitum illa que permitte
sorte scorum uelle amplius quere hominum modulum excedat. pietati
ore dicit eis praestit ad spirituale salutem. quod a ecclesiastico auctoritate
per totum orbem terrarum tam firmo robore. custodit & aeternorum hominum
nullus transit ad christum. ut incipit esse quod non erat. nisi cum gremio fuisse
quod erat. Hoc penitentia percipit iudicis. Dicente apud petro. Quoniam
tam agere & baptizantur unum quisque nomen in nomine domini nostri ihesu christi.
Talis ab ipso domino imponitur. cum dicere penitentiam agere. appropinquabit
enim regnum celorum. De hac etiam theobaptista. plenus spiritu sancto percutit.

et per hoc me dicitur
significatur u
tota est cuius dicitur
supplicatio in
reprobis in me
si corruptibili
placitatione
reprobis ita
penat. Quod
se forte ad
inhabitatione
dine qua ab
rali fiduciate
ad illa in corrup
an. Quia dicitur
bulam in p
spe que est
sue penit
biliter un
facta est
habitu
pacifico cu

& p̄parator me dñi ita dicit. Generatio uiperarū quis ostendit uobis
 fugere a uentura ira. Facite igitur fructū penitentię. Altera uero peni
 tentia ē cuius actio p̄ totā istā uitā quā in eam mortalitatem degimus p̄petua
 supplicationis humilitate subeunda ē. In uia quā uitā actiōnam incor
 ruptibilem immortalēq; nullus desiderat. nisi eū uitę huius tempora
 ul corruptibilis mortalitatisq; penitentiā. Non enim sic quisquā in uita nouā
 p̄sificatione baptisimū nascit̄ ut quē ad modū ibi deponit omnia pecca
 ta p̄terita. ita etiam statim mortalitatem ipsā carnis corruptionēq; de
 ponat. Quod si ita ē ut in p̄teritū illud qd scriptū ē qd etiā quisq; in
 se sentit. ad huc corpus qd corruptibilem aggrauat̄ & de p̄ma terrena
 inhabitatio multa sensū cogitantē qd tunc illa n̄ erit beattu
 dine qua absorbet mors in uideri. Quis dubitat in q̄ eumq; tempo
 rali felicitate uersemur. penitentiā nō debere huius uitę. ut
 ad illā incorruptionē tota aueritate curram. Inde ē etiā qd ap̄t̄
 ait. Quā dius sum in corpore p̄grinamur ad nō. p̄ fidē enī am
 bulam. n̄ p̄ speciem. Quis igitur festinat atq; optat ad patriā. & illa
 spē que ē facie ad faciem contemplari. nisi que p̄grinationis
 sue penitentiā. Ex quo dolore penitentię cuius uox illam mira
 bilis erumpit et sonat. Heu me quā p̄grinatio mea longinqua
 facta ē. Et ne putēs dum fidele ista loqui. uide qd sequatur.
 Inhabitauimus tabernaculis eodiar. cum his q̄ oderunt pacē erā
 pacificē cum loquerer eis expugnabant me ualde. Non solū

Secto
 actio
 penit
 tie

hominis fidelis. s. etia euangeliste firmissimu & martyres fortissimi.
haec uerba sunt. Na inde e etia illud eidem apti. Som eni quia & siter
renu domi nra hui habitacionis dissoluat. ^{qst} edificacione habem ad o domu
ni manu facta etiam in celis. Item in hoc ingenis emi. habitaculū nrm
qst de celo e sup inducupientes. sitam induit ^{in uerba} inueniamur. Item qui sum
in hac habitacione ingenis emi in grauita eo qd nolun spoliari. uictur
sup. ut absorbeat mortale auita. Id qd cupim. nisi non ita esse ut nō sumus.
Sed qndo nra crim nisi terrena domo resoluta. ut caelste habitacione
animo & corpore totius hominis immutatione fortiamur. Quapptes iob
in hac uita. s. hanc ipsa uitam ^{rept. tabne} temptacione e dicit. ita loquens. Nunqd nō temptatio est ut
humana sup terram.

Quo in loco misteriu lapsi hominis mirabiliter tetigit dicens. tanqua
seruus fugens dnm suu & consecutus umbra. Non eni hec uita dicenda
est potius qua umbra uite. Nec in merito. fugitiuu adam post offensionē
peccati abscondit se a facie dñi redit foliū arborū quib; opacant umbra
cula. tanqua fugiens dnm suu sic dictū est & consecutus umbra. Quē unius
ad hoc dicta sunt. ne quis p baptis mu qua uis iustificat sit aporib; peccati.
tam sup bire audeat. etia si nihil committat unde ab altari communione
separet. ^{quali} iā de plona securitate se ad tan s; potius seruet humilitate. qe
plene una disciplina xpīma est. nec supbia terra & cinis. donec illa tota
nox transeat in qua p transeunt omīs bestie. silue. catuli leonis rugientē

querentes adō eſcā ſibi. In hanc eſcā iob ipſe peccatū
 eſt qui dicit temptatio eſt vita humana ſup̄ terrā
 Et dñs in hac nocte inquit poſtulauit ſatanus
 uox uoſ ſic triticū. Quis itaq; ſanem otis non ingemſcit. cui non p
 penitentiā ſic eō displiceat. Qui n̄ tota humilitate ſupplicans dūmo
 adiutorio ſe exaudibile prebeat. donec tranſeat om̄is iſta temptati
 om̄i materies atq; umbra terrena. Et ille qui nunquā deficit. etiā
 nobis illuſcent ſempiternus dies et illuminet abscondita tenebrarū.
 & manifeſtet cogitationes cordis. & tunc laus erit unius cuiq; adō. De
 inde quā uiffē quisq; gloriē ſic habere corpus edomitatū. ut mundo
 crucifixus ab om̄i opere malo. in ſeruitutē redacta membra caſtiget.
 ne ū regnet peccatū in eī mortali corpore. ad obediendū deſiderū
 ei. n̄ ſolūt unū uerū dñm colat. nulli ſimulachro dedit. nulli ſ. uicis
 irretitū. n̄ accipiens in uanū nom̄ dñi di ſui. quietē ſempiternam certā
 expedit. debetū honore parentib; reddens. nec eruent homicidio
 nec fornicatione turpatus. nec furto fraudulenti. nec mendacio
 duplicat. nec reuel uxoris alienę. concupiſcentia ſordidus. n̄ in
 ſuis etiā reb; aut luxuria deſluat. aut aſe. et auaritia. n̄ ſit contu
 dioſus. n̄ ſit contumelioſus. n̄ maledicē. uendat om̄ia poſtrema ſua.
 & de paupib; et ſequat dñm atq; in theſauro cęli eſt radice cordi
 inſigat. ſi uideat ad di poſſe ad tā plenā iuſticiam tam nolo glo
 riet. Intellegat hec om̄ia p̄ſtita ſibi eſſe n̄ a ſe exiſtere. ſi uideat

habet quod n̄ accepit. Quod si accepit quid gloriat̄. quāsi non accepit.
Proget sane pecuniā ad n̄eam. consulat primo sic sibi sciat esse con-
sulendum. Ne cequat̄ satisfac̄ seruare integrū qđ accepit. meditat̄ ei
seruē nequā & piget dare pecuniā meā. & ego ueniens cū usur̄ exigerē.
ne uiserat̄ ab eo qđ accepit. ne picat̄ in tenebras exterioris. Quā uehe-
mentissimā penā scire debent illi qui seruare integrū possunt qđ
acceperunt. que spes illorū est qđ hoc impie seclerateq; dispdunt.
Versabit̄ qđ iste in reb; humanis. n̄ carnaliss; spiritualis adquisitioni
deum est officio. n̄ quidē nego cū secularib; obligat̄. tam quā militat̄
dō. n̄ otio desidie torpidus abiecit. Det qđ mibi si potest sup seletosinal
om̄s cū hilaritate siue cū carnalib; necessitatib; pauperū aliqd erogat.
siue cū panis celesti dispensator in uicta aduersū diaboliū castra mere-
dentū cordib; construit. Hilarē enī datore diligit d̄s. Non itaq; redio
frangat̄ in difficultatib; rerū. que necesse ē existant. ut ostendatur
hominū qđ homo ē. non ut a se repat̄ meū qui aut odio seruit. & in
oportune inopia coact̄ petit. aut negocio suo. cū tu maiore occupat̄
et indifferent̄ flagrat̄ subueniri. aut in uerbo manifesto iustit̄e
resistit̄. ceca cupiditate aut miserabili tarditate. Non deest amplius
quicquā aut min⁹ quā oportet. n̄ loquit̄ ampli quā opus ē. aut cū
enā n̄ opus ē. Speciosi enī pedes euangelibant̄ pacē. quā angē-
libantū bona. S; tam de terra sicca puluere contrahit̄. qđ in uidi
cū eorū exierit. qđ sibi hanc prohibitionē puerſa uoluntate con-

tempunt. Non solū q̄ p̄ ipsa uita hui usq̄ mortalitate &
 ignorantia q̄ p̄ diu malicia que utinā sufficere. sicut de illa
 dictū est. sufficit diu malicia sua quā uibemur ferre atq; portare
 donec transeat. & sustinere dnm̄ uirilit̄ agendo in fructū differam̄
 cum tolerantiā s; etiā p̄ ipsū puluere mundi hui p̄tinere
 consulendi consulentiū pedib; ad hereserit. & dampna que ipsa ne
 gociosissima dispensationis ad tōne contingunt. que dñs p̄stet ut
 cum suis lucris maiorib; compensent. cotidianā debent habere
 penitentiā. Et sibi hoc dispensatores uerbidi. & ministri sacram̄ta
 ei milites xp̄i q̄nto magis cetera stipendiaria multitudo & quoda
 p̄uincia magni regis. Quā ne forte mala suspitione auaricie. miles
 ille fidelissim; atq; fortissim; ap̄t̄s paulus offenderet. suis stipendiis
 militauit. Et ubi forte defuit sumpt̄ necessari. alia inquit accetis
 expoliari accipien̄ ab eis stipendiū ad uirā ministracionē. Quā
 to magis ceterē p̄uinciales se secularib; negociis obligati cotidianā debent
 habere penitentiā quā quā in furtis. arapiis. afraudib; ab adulteriis.
 & fornicationib; om̄iq; luxuria. ac crudelitate odiorū. & inimici
 tariū p̄tinencia ab om̄i demq; idolatrie & feditate spectaculorū
 nugacitate heresiū atq; scismatiū impia uanitate. atq; ab om̄ib;
 hui comodi flagitiis & facinorib; immunes. puri atq; integri esse
 debeant. tam p̄ ad ministracionē rerū familiarū & coniugū
 utissima uncula tam multa peccant. ut itā de isto mundo puluere

aspergi quā uero oblitui uideantur. Hoc ē qd̄ d̄s ap̄t̄s dicit.
iā qd̄ d̄m omnino. delictū est. quia iudicia habens uobiscū.
Quare n̄ magis iniquitate patimini. Quare non potius frau
damini. Nam illud exorabile ē qd̄ quosdā ^{pp̄ter} ^{ad} dicit d̄s. **D**
quod tamen ferendū esse admonet. siue ecclesiastico
iudicio lites huiusmodi simantur. Hinc ē etiā illud.
Qui sine uxore est. cogitat que sunt d̄i. q̄ modo placeat
d̄o. qui aut̄ matrimoni ^{comundē} ē. cogitat ea quae
sunt mundi. q̄m placeat uxori. **Q**d̄ etiā de femina simi
liter notat enimat. & t̄q̄ ad id ipsū estote. ne uos temp̄
tet satanae sp̄t̄ intemperantiā ur̄am. Quod ut peccatū
esse demonstrēt. s; infirmitati concessū subiecit statim.
hoc aut̄ dico sc̄dm̄ ueniū. n̄ sc̄dm̄ imperiū. **S**ola aut̄ ge
nerandi causa ē inculpabilis. sexus utriusq; cōmixtio.
Quā multa sunt alia peccata. siue in loquendo de reb; &
negociis alienis. que n̄ ad te p̄tinent. siue in uanis cachin
nationib; eū scriptū sit. stult̄ in risu exaltat uocē suam
sapiens aut̄ in yta cete ridebit. siue in p̄s̄is & eis que ad ne
cessitate sustendando huius uite p̄parant̄. auuidior atq; in
moderatio appetit̄. sepe excessum post trid̄i ana crudita
te contestans. siue in uendendis & emendis reb; caritati
& utilitati suota puerla. **L**iget cuncta colligere que quisq;

inspice eam
inimici p̄p̄r
qua uis ingu
horridi d̄i
simul conge
ant n̄m de
disforma p̄
n̄ imedicam

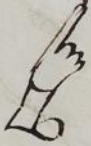
Quod sit
pectora q̄
cum omib;
nobis debet
Non enim eadē
credim. nisi
peccatis ho
r̄m̄ uenio
p̄s̄is uir
attendens.
gat cū qua
p̄fecto uult
inua con

in se ipso certius comprehendit atq; reprehendit. si diuina
rum scripturarum speculū n̄ negligent attendat. quo
quā in singulari letali uulnere ferre sentiant. sicut
homicidii & adulteriū uelle cetera huiusmodi. tam omnia
simul congregata uelut scabiē quo plura sunt necant.
aut n̄m decus ita exterminant. ut ab illi sponso speci
osi forma p̄ filius hominū castissimis amplexib; separent.
nisi medicamēto cotidiane penitentię desecentur.

et tunc leu
excessu ad
purant

Quod si falsū est. unde cotidie tundim'
pectora. quod nos quoq; antistita ad altare assistente
cum omib; facim'. Unde etiam orantes dicim' ^{ut tota ista uita oportet} dimitte ^{dicam'.}
nobis debita n̄ra sic & nos dimittim' debitorib; n̄ris.

Non enī ea dimitti deprecamur que iā in baptismo dimisa
credim'. nisi de ipsa si de dubitam'. S; utiq; de cotidiana
peccatis hoc dieim' p quib; etiā sacrificia elemosina
rū. ieiuniorū & ipsarū orationū ac supplicationū quūq;
p suis uirib; offerre n̄ cessat. quis quis itaq; sediligent
attendens. nulla se ipsū a dulcione seducat. sans uelle
git. cū quanto piculo mortis etnæ. & cū quanta penuria
pfecte iusticię pegrinet ad nō. quā in sua in xpo hoc est
inua constituit redire conetur. Na si n̄ habem' peccata

et audentes pectora dicim^{us} dimittite nob^{is} debita nr̄a. ex hoc
ipso certe & grauit^{er} nullo dubitante peccam^{us}. cum inter
ipsa sacram^{ta} mori n^{on}. Quā obre inq̄ntū dō nr̄o fide^{re} ca
ritate conuincimur. & cum q̄ntū possum^{us} imitam^{ur}. non pec
camus. & filudisim^{us}. Inq̄ntū aut^{em} ex occasione carnalis
infirmitatis. que n̄ dum morte resoluta. n̄ dum resur
rectione mutata ē. motus rep^{ro}hensibiles inq̄ntū subre
punt peccam^{us}. Qd̄ taceri nos conuenit. ne durace quice
n̄ languoris nr̄i sanitatē. s; damnationē sup^{er}bie mere
amur. Vnde utrumq; uerissime scriptū ē. & quoniam
est ex dō n̄ peccat. & q̄ntū in eādē istis eptā legim^{us}. si dixim^{us}
q̄ntū peccatū n̄ habem^{us}. nos ipsos seducim^{us}. & ueritas in nobis
n̄ est. Illud enī exp^{re}mitus noui hominis hoc ex reliquis ue
teris dictū ē. Vtrumq; enī agim^{us} in hac uita paulatim aut^{em}
nouitas a se cedit. & paulatim uetustate cedente succedit

condeluctū
imē xp̄ian

Cum utrumq; agit^{ur} in studio
infalidū sum^{us}.

ne solū peccatū aduersariū bonis opib; s; etiā peccata in
caus^{is} peccimur. neq; nunc quis arim^{us} uicq; s; quis crebra
feriat. quis fortī confliat attenditur. donec alios secū
sempit^{er}nā mortē p^{ro}trahat. qui hominū tanta lapsus in uida.
& ab aliis triumphantib; in fine dicatur. ubi est mors con

tentio tua. ubi ē mors aculeus tuus. *S*; neq; facili ab ini-
 mico decemur. quā cū ei supbiendo imitam. nec ue-
 hementi cū pstermin. quā cū humilitate dñi sequim. nec
 acriores ei dolores infigim. quā cū plagas peccatorū nrōrū
 confitendo & penitendo sanam. Tertia actio ē peniten-
 tie que p illis ^{precis} subeunda ē. que legis decalogus continet.
 & de quib; apt's ait. Iniqui talia agunt. regnū dī n̄ possi-
 debunt. In hac q; penitentia maiorē in se quisq; severitate
 debet exercere. ut a se ipso iudicet. n̄ iudicet ad nō si eodem
 apt's ait. Si enī nos iudicarem. ad nō n̄ iudicaremur. /

Ascenda naq; homo aduersus tribunal
 mortis sue. sita met illud qd oportet nos eximberi ante
 tribunal xpi. ut illud recipiat unquusq; que p corpus gessit
 siue bonū siue malū. Constituat se ante faciē suā. ne hoc a
 postea fiat. Naminat hoc d's peccator dicens. arguā te testa-
 tuā te ante faciē tuā. Atq; ita constituto in cordis iudicio.
 assistit accusatrix cogitatio. testis conscientia. carnis ex timor.
 Inde quidā sanguis anime & conscientis plerimq; pfluat. postremū
 abysamente talis sententiā pferat. ut se indignū homo
 iudicet participatione corporis & sanguinis dñi. Ut qui
 separari a regno oclorū timet. p ultimā sententiā summe

De peni-
 tiā in quib;
 p scribit

uicis. p. accētasticā disciplinā a sacramento caelestis panis in
terim separetur. Verſet autē ante oculos imago futuri iudicij
ut illi accedunt ad altare dī quo ipse nō accedit cogitet quī
sit contremescenda illa pena qua p̄cipientib; alius uttam
aeternā. aliu mortē p̄cipiant ēternā. Ad hoc enim
altare qđ nunc in accētā ē intrā positū terroris oculis expo
situm ad misteriorū diuinorū signacula celebranda.
multi etiā scelerati possunt accedere cū d̄s commendat
in hoc tempore patientiā suā. ut in futuro exeret seueri
tate suā. Accedunt enim ignorantes. quō patientiā dī
ad penitentiā eos adducit. Illi autē scđm duriciā cordis
sui & cor̄s in penitens thesauri hanc sibi irā in die irae
& reuelationis iusti iudicij dī. qui reddet unicuiq; scđm
opera sua. Ad illud autē altare quo p̄eunt opprobriū in
trouit ibi quo capud accētāe p̄cessit membris caeteris
secuturis. nullus eorū accedere poterit. de quib; ut iam
commemorauit dixit ap̄t̄s. qm̄ qui talia agunt. regnū
dī nō possidebunt. Solus autē sacerdos; plane ibi
tot̄ assistet. adiuncto scilicet corpore cui capud ē qđ
iā ascendit in celū. Ipse ē cui dixit ap̄t̄s petrus. plebs
scā regale sacerdotū. Quom̄ ḡ interiora ueli. et in
illq; inuisibilia scā scōrum intrare audebit. aut poterit

no bii

quodam dī
anfibilib; sepa
cum altari
accētā scā p̄
placitū fidio
sacerdotis
faciē dī ap̄
firmitas in
suo pacto q
dignitē ag
sua sc̄hū
luxuriosū
regni dī
salute quā
reculant
quandō
saluū me
quorū
quas re
infusē h
incyrta
aregno

qui medicinā disciplināe contempnens. noluit paulisper
 amfibilib; separari. Qui enim noluit humiliari ut exaltaret.
 cum exaltari uoluerit deieciatur. & in aeternum se iungatur ab
 aeternis seis. Quis quis hoc tempore p merita obedientiae &
 p satisfactionē penitentie non sibi prouidit locū in corpore
 sacerdotis. Quia enim fronte impudentie tunc uolet auerſi
 faciē dī a peccatis suis. qui nunc toto corde non dicit. quō
 fa cinus meū ego agnosco. & peccatū meū ante me est semp.
 Quo pacto queſo dī dignatur agnoscere. qđ in se ipse homo de
 dignat agnoscere. Aut qđ se illud inqđ sibi blandiuit. qui
 suasequuntate seducunt. & seuerantes enim in maliciis atq;
 luxuriis suis. cum audiunt aptm dicente. qm qđ talia agunt.
 regnū dī non possidebunt. Audent sibi pter dī regnum
 salutē quā desiderant polliceri. atq; ita in se loquunt. dū
 recusant agere penitentia p peccatis suis. & p ditos mores ali
 quando in melius commutare. Regnare nolo. sufficit mihi
 saluū me eē; inqđ p mumeos fallit. quia corū nec salus ull a est.
 quorū iniquitas pseuerat. Quod enī ut dñs. qm abundauit in
 quitas. refrigescet caritas multorū. Qui uā pseuerauerit usq;
 in fine hie saluus erit. Salute utiq; p misit pseuerantib;
 in caritate. n̄ in iniquitate. Vbi aut caritas ē. opera ulla mala
 a regno dī separantia eē n̄ possunt. Omnis enim lex ex uno

3

nō bn

sermone impleta est in eo quod scriptum est. Diliges proximum tuum
tamquam teipsum. Deinde si est aliqua differentia inter regnantes
& non regnantes. oportet ut in regno uno sint omnes. nec in ho-
stium aut alienorum numero deputentur. Omnes enim romanorum
manu regnum possident. quia unus sine omnibus regnent. scilicet ceteris
regnantibus parent. Non autem apta. Quia talia agunt in regna-
bunt cum eis. scilicet regnum non possidebunt. Quod etiam de carne & san-
guine dictum est. caro & sanguis regnum dei non possidebit. quia cor-
ruptibile hoc inducit in corruptionem. & mortale hoc inducit in
mortalitatem. imo non caro & sanguis. sed ex animali corpore spiri-
tualis corporis habitum naturamque mereatur. Vel illos terreat
ultima sententia iudicis nostri. quae propterea nunc aperiri uoluit.
ut ab eis fidei praecaveat. dant in mentibus. se significationem
ut fugiant a facie arcus. Exceptis enim qui cum illo iudicabunt.
quibus & promisit dicens. sedebitis super duodecim thronos. iudi-
cantes duodecim tribus israel. In quo numero iudicantium omnes in-
telleguntur qui propter euangelium omnia sua dimiserunt. & secuti
sunt dominum. Quod etiam quippe numerus ad quandam uniuersitatem
refertur. Non enim paulus ipse sibi non erat quia inter illos duodecim
non fuit. Exceptis ergo illis quos etiam nomine angelorum significauit
ut quando ait. Cum uenerit filius hominis cum angelis suis
iudicare. Angeli enim utique nunc sunt. Nuncios autem rectus

... accipim q
... euangli
... ista dicit
... re cepe
... usus uer
... stur e
... ubi id est
... quod uob
... regno dicit
... regni dicit
... qui p
... nomme
... dicent
... mundus
... in regno
... hec enim
... partici
... errare
... ubi n
... neq
... di possi
... tione
... miser
... scificat

sine accepim^{us} qui salute^m caelestiu^m hominib^{us} nunciauer^{unt} unde
 etiā euang^{elium} iste. boni nunciu^m possunt interpretari. & de ioh^{anne}
 baptista dictū ē. ecce mitto ang^{elum} meū ante facie^m tuā. Hic
 iudicare ceperā^m exceptis. eccl^{esiā} omnium hominū multitudō sic
 in ipsius uerbis dñi manifestū ē in duas partes diuiditur. Lo
 siturus ē enim oues ad dextera^m. hec os ad sinistra^m. et dicitur
 ouib^{us} id est iustis. Venite benedicti patris mei accipite regnū.
 quod uobis paratū est a constitutione mundi. De hoc itaq^{ue}
 regno dicit ap^{ostolus}. cū enim g^{erit} opera mala quō q^{ui} talia agunt.
 regnū dī possidebunt. ^{Audi. q. d.} Audiant. ut inquit in igne^m eternū.
 qui paratū ē diabolo & ang^{el}is ei^{us}. Quia pp^{ter} quisquis gaudet de
 nomine xp^{ist}iano. cum omī obedientia & timore audiat ap^{ostolus}
 dicentē. Hec scitote enī cognoscetes qd omīs fornicator aut
 immundus. aut auarus qd ē idolorū seruit. nō habent hereditatē
 in regno xp^{ist}i et dī. Nemo uos seducat in amb^{us}. uerbis. P^{ro}pter
 hec enim uenit qn dī in filios diffidētie. Nolite itaq^{ue} effici
 participes eorū. Latius autē ad corinthios. Hec dicit. nolite
 errare. neq^{ue} fornicatores. neq^{ue} idolis seruientes. neq^{ue} ad
 ulter^{ius} neq^{ue} molles. neq^{ue} masculorū concubitores. neq^{ue} furcs.
 neq^{ue} auari. neq^{ue} ebriosi. neq^{ue} malefici. neq^{ue} rapaces regnū
 dī possidebunt. S; uidete quē ad modū timorē & despera
 tione salutis abstulerat eis. qui hec in uita ueteri com
 miserunt. & hōc quidem inquit fustis. s; ablatus est. s;
 scificati estis in nomine dñi nr̄i ihu xp^{ist}i. & in sp^{iritu} dī nr̄i

Quisquis q̄ post baptisimū aliquo pristinorū malorū opere
obligat tenet: usq; eō ne sibi inimicū ē ut adhuc dubitet uti
mutare cum temp̄ est. cum ita peccat & uiuit. Nā utiq;
qđ ita p̄sequant̄ peccat & thesaurizat sibi irā in die iudicij &
reuelationis iusti iudicij di. Quod autē adhuc uiuit pati
entia di ad penitentiā eū adducit.

ub; ecclē
endū m̄tā
luert solū
lo qđ sine
inquit; di
e fieri qđ
aut n̄ p̄fer
um

Implicat̄ igit̄ tā mortiferorū uinculis peccatorū detrectat.
aut differt. aut dubitat confugere ad ipsas clauēs ecclē
quib; soluat̄ int̄ra. ut sit solut̄ in celo. & audeat sibi p̄ hanc
utiā qua tantū xp̄ian̄ dicit. salutē aliquā polliceri. nec
ueridico illo dn̄e ex comminationis tonitruo contrem
scit. Non om̄is qđ dicit mihi dn̄e dn̄e intrabit in regnū eorū
Quid ad galathas idem ap̄t̄. Nonne talia enumerans eodē
fine concludit. Manifesta inquit sunt opera carnis.

Quae sunt. fornicationes. immundicie. ^{luxurie. idole. sc̄ur̄. ueneficia.} contentiones. emu
laciones. animositates. dissensiones. hereses. inuidie. ebr
itates. comessationes. & his similia. que p̄ dico uobis sicut
p̄ dixi. quō qđ talia agunt. regnū di n̄ possidebunt. ^{ē sequuntur.} Iu
dicet qđ seipsū homo in istis uoluntate dū potest. & mors
conuertat in meli. nec eū n̄ poterit etiā p̄ter uoluntate
ad nō iudicēt. & eū in se p̄tulerit seuerissime medicinae.
s; tam̄ medicine sententiā ueniat ad antistites p̄ quos

nō bñ

alluata et alu
filia in noru
morum. ac cu
sacrificio cord
quod n̄ solū ip
compli. ut si pe
scandalo alio
m̄tā. in ma
nū in peccatū
addit. tum or
aut dat gr̄am
qđ latere n̄ p̄
b̄m̄t̄. ff̄. pp̄
nere. qui in mu
ecclē. que tal
peccat. multa
dn̄s. & illum
nes cordis.
p̄m̄t̄. p̄ccat
aliqui peccat
sibi sciunt.
uera sint q
indit̄. d
possunt q

illi in ecclesia claudis ministravit & tamquam boni incipientis esse
 filii maiorum in membrorum ordine custodito. appositis sacra
 mentorum accipiat satisfactio sui modum ut offerendo
 sacrificio cordis contribulati deuotus & supplex. id tam agat.
 quod non solum ipsi proficiat ad recipiendam salutem. sed etiam ceteris ad ex
 emplum. ut si peccatum eius non solum in grauius malo. sed etiam in tanto
 scandalo aliorum est. atque hoc expedire utilitati ecclesie uidetur
 amittat. in nocentia multorum uel etiam toti plebis agere peniten
 tiam recusat. non proficit. non letalia & mortifera plage. pro pudore
 addat timore. Meminerit semper quia de superbia resistit. humilibus
 autem dat gratiam. Quid enim infelici. quod puer suus. qui de ipso uulnere
 quod latere non potest non erubescere & deligatura eius erubescere. Nemo ar
 bitretur si propterea consilium salubre huius penitentiae debere contemp
 nere. quia multos forte non auerit & nouit ad sacramentis altaris accedere
 ecclesie. quae talia crimina non ignorat. Multi enim corriguntur ut
 petrus. multi tolerantur ut iudas. multi nesciunt donec ueniat
 dominus & illuminet abscondita tenebrarum & manifestet cogitatio
 nes cordis. Nam plerique propterea uolunt excusari. dum se pillos cu
 pium excusare. Uerique autem boni christiani propterea acent ut sufferant
 alique peccata que nouerunt. quae ad omnia sepe deserunt & ea que ipsi
 sibi sciunt. iudicibus ecclesiasticis probare non possunt. Quia uis enim
 uera sint que ad non tam iudici facile credenda sunt. nisi certum
 inditum demonstrent. Nos uero a communione que quam prohiberi non
 possumus quia in his prohibita non dum sit mortalis; medicinalis.

no bn

nisi aut sponte confessū aut aliquo siue seculari siue ecclesico iudi-
cio nominatū atq; conu. dū. Quis enī sibi utrumq; audeat assu-
mere. ut cuiquā ipse sit & accusator & iudex. Cui modū paulū
ap̄l̄s aīā regulā in eādē ad corinthios ep̄la breuit̄ in sinuasse
intellegit. cum q̄busdā cōmemorāti sermōib; ecclesiasticis
iudiciū formā ad omnia similia daret. ^{ex quibusdā enī} ait. Scripsi uobis
ne plān cōmiseri fornicariū. nūtiq; fornicariū huius mundi.
aut auariū. aut rap̄torib; aut idolis seruientib;. Alioquin de
bueratis de hoc mundo exire. Non enī possunt homines in hoc
mundo uiuere nisi cū talib; uiuere. nec eos lucrī pos-
sunt facere. xp̄o sicq; colloquū. conuictūmq; ut auerunt.
Vnde & dñs cū publicanis & peccatorib; cōmedens. n̄ est
op̄ inquit sanis medic. s; male habentib;. n̄ enī uenuo-
care iustos; peccatōres. Et de eos sequit̄ ap̄l̄s & adiungit.
Nunc aut scripsi uobis n̄ cōmiseri eimodi. si quis fr̄ no-
mīnēt̄ aut fornicator aut idolis seruens. aut auar. aut ma-
ledic. aut ebrius. aut rapax. cū ei modū ne q̄dē cibū sumere.
Quid enī de his q̄ foris fr̄ iudicare. Nonne deus q̄ int̄ sunt
uos iudicatis. Deus aut q̄ foris fr̄ iudicabit d̄s. Auferet malū
a uobis ipsis. Quib; uerbis satis ostendit n̄ temere. & quomō-
bet s; p̄ iudiciū auferendū eē malos ab ecclē cōmuniōne.
Itē p̄ iudiciū auferri n̄ possunt. tolerant̄ pot̄ ne p̄ uerle
malos euitando. ab ecclā ipse discedens. eos quo sfugere
uider̄ uincit ad gehennā. Quia & ad hoc nobis sunt r̄sc̄p

turis exempla posita uel in morte ut palea sufferat usq; ad ultimū
 uentilabru. uel intra illa reu. ubi p. scilicet boni eū malis usq; ad
 segregationē que futura ē in litore. idē in fine seti equo animo
 tolerant. Non enī contrariū ē in uelocid qd̄ alio loco dicit
 ap̄t. Tu quis es q̄ iudices seruū alienum. Sūo dñō statuit cadit.
 Noluit enim hominē ab homine iudicari ex arbitrio suspicio
 nis. uel etiā extra ordinario usurpato iudicio. s; pot̄ ex lege dī
 sōdm̄ ordinē eccl̄iæ. siue ultro confessū siue accusatū atq;
 conuictū. Alioquin illud cur dixit. si quis fr̄ nominet̄ aut
 fornicator aut idolāseruens. & etiā nisi q̄ etiā nominationē
 intellegi uoluit que fit in que quā cū sententia ordine iudi
 catio atq; integritate p̄fertur. Nā si nominatio sufficit mul
 ti damnandi sunt innocentes. quia sepe falso in q̄ quā eri
 mine nominantur. Non igitur quos monem̄ agere penitentia
 querant sibi comites ad suppliciu nec gaudeant quia plu
 res inueniant. Non enī p̄p̄tā minā ardebunt. Non enim ^{quia cū multos} ardebunt
 hoc sanitatis certū consiliū. s; maliuolentiē malū solatiū. An for
 te attendunt multos etiā in p̄s honorib; eccl̄iis p̄positū
 & ministrorū n̄ congruenti uerq; sermonib; & sacramētis. que
 p̄ eos populis ministrantur. Omnes hos homines. q̄ hos in
 tuendo xp̄m̄ obliuiscunt. q̄ & tanto antep̄ dixit. ut legi
 dī pot̄ obtemperet. quā imitandi indeant illi q̄ ea que dicunt
 n̄ faciunt. & traditoran suū tolerant usq; in fine etiā ad auu
 goli handū cū ceteris misit. Tam sunt aut̄ isti absurdi & p̄
 poster. & miser qui p̄positū suū malos mores imitari reliquit

no bn

quā p̄ eos p̄ dicata dñi p̄cepta seruire quā si quis quā uatorre
manendū sibi cē existimet intinere. cū uiderit miliaria lapidea
litteris plenā mā docere & n̄ ambulare. Cur enī n̄ potī si p̄ uen
re desiderat. tales comites intuet̄ & sequit̄ qui uia bene de
monstrant. & in ea p̄seuerant̄ atq; alacrit̄ ambulant. Quid si
isti desunt uel potī min̄ apparent. Nā decē n̄ possunt.

Non enī sic querunt homines caritate studiosa qd̄ p̄ dicent
ad imitationē. quom̄ querunt in q̄tate suspiciosa qd̄ murmu
rent ad deceptionē. partim n̄ inueniendo bonos dū ipsi mali
sunt. partim timendo inuenire dum mali cē semp̄ uolunt. S;
tam̄ concedam̄ n̄ apparere nunc homines dignos imitatione.

Quisquis hoc putas mente dñi intueri qd̄ homo facit. ut hom
nē uiuere doceret; si habitat p̄ fide. xp̄o in interiori homine
in corde tuo recordari; illud quod uoluit. quis dicit in xp̄o
inuenire. debet quē admodū ille ambulauit & ipse ambulare.
Ita nec tibi deerit quē sequaris. et cū te alii uiderit. de bono
inopia conqueri desinet. Sicut n̄ non nosti qd̄ sit recte uiuere.

du mā p̄cepta cognosce. fortassis enī multi recte uiuunt.
& p̄pterea tibi nullus in dē. qm̄ qd̄ sit recte uiuere igno
ras. Si aut̄ nosti. age qd̄ nosti. ut & tu qd̄ queris habeas.
& alii qd̄ intencur ostendas. Xpm̄ animo attende. ut
tende. ap̄t̄os. quq; c̄ nouissim̄ ille qd̄ dicit̄. imitatores mei
estote. sic & ego. xp̄i. Attende animo. tot mart̄. r̄ū milia

Cur eq; natalicia communis turpib; celebrare delectat.
& eq; uitā sequi honestis morib; n̄ delectat. Inuidebis

non solum in off; et
p̄ndona decipi
frang. nec sēli a
n̄ solum p̄ce q̄
multitudo cur
ne ut qd̄ instr
rati addis pec
p̄fundū mal
rare. clima
ad te dñe. d
tes. inuocē
dño qui sū
m̄nente el
uacua con
hic fortasse d
peccata dim
& canis hor
ibo abs p̄u
pontendo
enim recte
tem. Quis for
nat. Sicut
heope q; per
sēli. et null

non solū uiros, etiā feminas. postremo pueros & puellas nec im-
 prudentia decipi. nec iniquitate p. uerti. nec periculi timore
 frangi. nec feli amore corrumpi. ^{te} in inueniente qd excuset
 n̄ solum p̄ ept̄q̄. inuitabilis reditudo. s; etiā ^{exemplor} innumerabilis
 multitudo circumdabit. S; de uilitate ac salubritate peniten-
 tie. ut qd̄ institutum aliquando pagam. s; iam de sanitate despe-
 rant. ad dis peccata peccatis sic scriptū ē. **Leceator** cū uenerit
 in profundū malq; contempnit. noli contempnere. noli despe-
 rare. clama etiā de fundis ad dñm. & dic ei. **De profundis** clamaui
 ad te dñe. dñe exaudi uocē meā. ^{oratio} fiant autē tuc intenden-
 tes. in uocē de peccationis mee. Si iniquitates obseruaueri dñe.
 dñe quis sustinebit quō apud te p̄pitiatio ē. **De tali** profundo
 inuenite clamauer. & p̄pitiatiōne inuenierunt. **facilius** q; e-
 uacuita cōminatio p̄phete. quā humiliatio penitentiae.
Hic fortasse dicis. S; ego baptizatus in xp̄o. a q̄m om̄ia p̄terita
 peccata dimissa sunt. **Uilis** factus sum inuisitans uias meas.
 & canis horribilis oculis dī conuersus ad uomitū suū. quo ab-
 ibo ab sp̄u eī. & a facie eī q̄ fugiam. **Quo** fr̄. nisi ad eī midiam
 penitendo. cui potestate peccando contempseras. **Nemo**
 enim recte ab illo n̄ ad illū fugit. ab eī seueritate. ad eī bonita-
 tem. **quis** enī loc̄ te excipiet fugientē. ubi eī p̄sentate n̄ inue-
 niat. **Si** ascenderit in celū ibi ē. si descenderit in infernū ad eī.
Recipe q; penas tuas indirectū & habita in spe in extremo hui
 feli. **atenū** licet manū suadeducere. & p̄ducere dextera sua.

13

Quicquid enim feceris quicquidque peccaveris adhuc in hac vita es.
unde te omnino si sanari nolle auferret. Cur & ignoras quia patientia
dei ad penitentiam te adducit. Qui enim clamando non tibi persuasit
non recederes. parendo clamat ut recedas. In tuque dauid regem.
iustitiamque; et ipse illi temporis peccerat sacramenta. iustitiamque; circum
cisus erat. quod patres nostri habebant per baptismum. Nam ad hoc dicit
apostolus. accepisse semen abraham signaculum iustitiae fidei. Jam
etiam unctus erat unctione uenerabili. quare regale sacerdotium perfigu
rabat ecclesiae. Repente autem factus est ad ultimum homicidius. non
frustratum deus in manu & abrupto profundo secloris penitens.
clamavit ad dominum dicens. Auerte faciem tuam a peccatis meis
& omnes iniquitates meas dele. Quotando merito. nisi quia dicit
iniquitates meas ego cognosco. & peccatum meum ante me semper.
Quid autem obtulit domino unde illum propitiaret sibi. Quod nisi uoluisse
inquit sacrificium dedisset. utique; holocaustis non delectaberis.
Sacrificium deo spiritus contritus cor contritum & humiliatum deus spernit.
Non solum igitur deuote obtulit. sed etiam ista dicendo quid offerri oport
eret ostendit. Non enim sufficit mors in meli commutare. sed fa
ctus malis recedere. nisi etiam de his quae facta sunt satis fuerit domino
per penitentiam dolore per humilitatis gemitum. per contritum cordis
sacrificium cooperantibus elemosinis. Beati enim misericordes. quomodo
ipsorum miserebitur deus. Non enim dictum est ut tantum abstineam
a peccatis. sed & de peccatis inquit deprecare dominum. ut tibi dimitt
tantur. Ex petrus uero erat fidelis. iam in christo & alios baptizauerat.

Inuere & petru
flore sanati
petrus uoluit
more monui co
consilium ab ipso
quod inq; fidelib
me dicit & luce
pontificia sup
gestant. Cur
plantantur
salute que f
utrum ignosc
non dubitauer
imperatori
unum peccat
mors ipsa sus
sine dubitatio
etiam certa
clauis. quod
a multo hono
ecclesie dicitur & la
morsis p. uiculu

Intuere q̄ petru p̄sumente accusatū tumonte uulnegratū.
 flente sanatu. Sāctū post aduentū de celo sp̄ssi quidā simon
 pecunia uoluit eundē sp̄m sc̄m emere. secleratissimū & impiū
 merumonu cogitans. iā baptizat in xp̄o. & tam penitentię
 consiliū ab ipso petro corrept̄ accepit. Dicit enī paul̄ apl̄s.
 Qui t̄q; fidelib; mittebat ept̄as. ne t̄q; cū uenero humiliet
 me d̄s. & luceā multos celis qui ante percauer̄. & n̄ egerunt
 penitentiā sup̄ immunditia & luxuria & fornicatione quā
 gesserunt. Circumstant q̄ nos ad p̄cepta recte faciendi & exem
 plantantū recte faciendi. s; etiā penitentiā ad recipiendā
 salutē que fuerat amissa peccando. S; fac̄ incertū esse
 utrū ignoscat d̄s. Quid p̄dit eū supplicat dō quis salutē p̄d̄re
 n̄ dubitauerat cum offenderet d̄m. Quis enī egr̄ etiā quod
 imperator ignoscat. Et tam̄ pecunia fundit̄. maria transe
 untur. p̄cellarū incerta subeunt. & p̄ne ut mors uitetur.
 mors ipsa suscipitur. Supplicat̄ deinde p̄ homines homini
 sine dubitatione sunt ista. cū sit dubiū q̄ sine p̄ueniant.
 & tam̄ certiores clauē sunt eccl̄e quā corda regū quib;
 clauib; q̄t̄ eumq; int̄ra soluit̄. & iā in celo soluta p̄mittit̄.
 & multo honestiorē humilitas. qua se quisq; humiliat
 eccl̄e d̄i. & labor minor imponit̄. & nullo temporalis
 mortis p̄iculo mors aeterna uitatur. **Ex xli c it .**

Paul

Paul

Paul

Paul